

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI

BOSHQARUV HISOBI
fanining o'quv dasturi

Bilim sohasi:	400000	- Biznes, boshqaruv va huquq
Ta'lif sohasi:	410000	- Biznes va boshqaruv
Ta'lif yo'nalishi:	70410102	- Audit (tarmoqlar va sohalar boyicha)

Qarshi – 2022 yil

Fan (modul) kodı 336 MACC14 2.02	O'quv yili 2022-2023	Semestr 1	ECTS krediti 4
Fan (modul) turi Tanlov fani	Ta'lim tili O'zbek		Haftalık darssoati 4
Fanning nomi	Auditoriya mash- g'ulotlari(soat)	Mustaqiit'a'lim	Jami yuklama
Boshqaruv hisobi	60	60	120
I-semestri Jami	60	60	120

1. Fanning maznuni

“Boshqaruv hisobi” fanning asosiy maqsadi – magistrlerga xojalik yurituvchi subektlarda boshqaruv hisobini taskil etish va yuritish bo'yicha nazariy hamda analiy ko'nikmalarini takomillashtirishidan iborat.

Fanning vazifi: magistrler bu fanni o'rganish orqali xo'jalik yurituvchi subektlar xarajatlarini minimallashtirib, mavjud bo'lgan material, mehnat va boshqa resurslardan samarali foydalanish, foydani maksimallashtirish-bo'yicha ishlab chiqarishning barcha bosqichlarida boshqaruv qarorlarini qabul qilish malakalariga ham ega bo'lishiadi.

Shu boisdan ham “Boshqaruv hisobi” fani xo'jalik yurituvchi subektlarda boshqaruv qarorlarini qabul qilish, ular faoliyatini nazorat qilish va tartibga solishda muhim ahamiyat kasb etadi.

II. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadijan kompetentliklar)

Boshqaruv hisobi fanni o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida magistr:

-fanning mazmuni va kontseptsiyasi;

-xarajatlarni boshqarish;

-boshqaruv qarorlarini modellashtirish va eng optimallarini topish;

-tasavvurga ega bo'lishi;

-tezkor va qisqa muddati boshqaruv qarorlarini qabul qilishni;

-zatarsizlik huqtasi taibili va marinal foydani aniqlashni;

-xo'jalik subektlarida boshqaruv hisobini shakllantirishning nazariy va usuliy masalalarini bilishi va ulardan foydalana olishi;

-boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonida hisob ma'lumotlarini amaliy qo'llash;

-korxonaya faoliyatini rejalashtirish va byudjetlashtirish;

-boshqaruv hisobida menejerlar faoliyatini baholash ko'nikmalariga ega bo'lishi;

-tafovut va og'ishishlarini tahibili qilish;

-xo'jalik subektlarida boshqaruv hisobini amaliy tashkil qilish;

-strategik boshqaruv qarorlarini qabul qilish malakalariga ega bo'lishi lozim.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruba mashg'ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

“Boshqaruv hisobi” fanning ahamiyati, shakllanishi va rivojanishi Xo'jalik yurituvchi subektlarni boshqarishning paydo bo'lishi, ahamiyati va rivojanishi. Boshqaruvning mohiyati, tamoyillari va maqadari. Boshqaruv hisobining tarixiy shakllanishi va rivojanishi.

Boshqaruv hisobida xarajatlarning o'rni va ularni boshqarish

Boshqaruv hisobini tashkil qilishda xarajatlarni hisobga olish xususiyatlari. Xarajatlar tarkibi. Shartli-o'zgaruvchan, shartli-dominay hamda yarim o'zgaruvchan xarajatlar. Ularni hisobga olish, taqsimlash tartibi va usullari.

Boshqaruv qarorlarini qabul qilish asosları

Boshqaruv qarorlarini qabul qilish usullari va modellari, ulardan samarali foydalanish. Boshqaruv hisobida relevant va norelevant xarajatlar.

Alternativ xarajatlar. Matjinal xarajatlar.

Boshqaruv hisobida xo'jalik yurituvchi subektlar faoliyatini rejalashtirish va byudjetlashtirish

Rejalashtirish asoslari vadasturi. Xo'jalik yurituvchi subektlar byudjeti mohiyati vauni ishakllantirish. Bosh byudjet, uning tarkibi va tuzish tarkibi. Moslashuvchan va statik byudjet, ularni tuzish asoslari. Byudjetlashtirishda ishlab chiqarish dasturi. Pul mablag'lari byudjeti. Sotish hajmini rejalashtirish.

Boshqaruv hisobida baho siyosati va transfert bahoni shakllantirish

Makroiqtisod nuqtai nazardan baholarni belgilash kontseptsiyasi. Baho siyosatida transfert bahoning tutgan o'rni va mazmuni. Transfert bahoni aniqlash taribi va tamoyillari. Maqsadga muvofiq holda ustamalar foizimi aniqlash.

Baholar bo'yicha qarorlar qabul qilishga ta'sir qiluvchi omillar.

Bahonibelgilash usullari.

Xo'jalik yurituvchi subektlarning segmentar hisoboti

Segmentar hisobotning mohiyati, ahamiyati va uni taskil etish. Tashqi foydalanuvchilar uchun segmentar hisobotni tuzish qoidalari va tamoyillari. Ichki segmentar hisobotni tuzish qoidalari va tamoyillari. Segmentar hisobotni tuzish bosqichlari va uning vazifalari. Segmentar hisobot javobgarlik markazlari faoliyatini baholashning asosi sifatida.

Javobgarlik va mas'uliyat markazlari bo'yicha boshqaruv hisobini tashkilqilish

Javobgarlik markazlarning turlari. Mas'uliyat markazlari faoliyatini molivayiybaholash mezoni. Mas'uliyat markazlari faoliyatini baholashda nomliyaviy mezonlar. Javobgarlik markazlari bo'yicha xarajatlar hisobini lozim.

tashkil etish. Segmentlar bo'yicha daromad va xarajatlarni aniqlash.

Zararsizlik nuqtasi tahlili va marjinall foyda

Marjinall daromad haqida tushuncha. "Xarajat-islab chiqarish hajmi - foyda" ko'rsatkichlari tahlili. Zararsizlik (kritik) nuqtasini aniqlash. CVP - tahlilining asosiy muammolari. Ishlab chiqarish zararsizligini tahlil etish. Boshqaruv hisobida zararsizlik nuqtasini hisoblash usullari.

Boshqaruv hisobida chiziqli dasturlash modeli

Chiziqli dasturlash modelidan foydalanish zaruriyati. Chiziqli dasturlash modeli muammolarni echish dasturlashmodelining asosi. Chiziqli dasturlash modeli muammolarni echish bosqichlari.

Investitsiya loyihalari va biznesning tarkibi bo'yicha boshqaruv qarorlariniqabul qilish

Investitsiya loyihalari bo'yicha boshqaruv qarorlarini qabul qilish. Biznes tarkibini o'zgartirish b'yicha qarorlar qabul qilish va boshqaruv samaradorliginibaholash. Rivojangan mamlakatlarning biznesni boshqarish tajribasi.

Boshqaruv sifatni boshqarish va nazarat qilish

Sifatni boshqarishning paydo bo'lishi va rivojlanishi.

Sifat tarkichining mohiyati. Sifat nazorati. Sifat nazoratining xulqiy jihatları.

Strategik boshqaruv hisobini tashkil qilish yo'naliishlari

Strategik boshqaruv hisobining xo'jalik yurituvchi subekt faoliyatini boshqarishdag'i o'mi. Strategik boshqaruv hisobini tashkil etish va yuritishning nazariy va uslubiy asoslari. Strategik boshqaruv hisobini tashkil qilishning amaliy jihatları.

Xo'jalik yurituvchi subektlarda boshqaruv hisobini amaliy jihatdan tashkil qilish

Boshqaruv hisobini tashkil etishning avtonom va integratsiyalashgan tizimlari. Xo'jalik yurituvchi subektlarda integratsiyalashgan hisob tizimini avtomatashtirish hamda dasturlash xususiyatlari. Amaliy boshqaruv hisobiniishloq qilishning nazariy jihatları.

II. Amaliy mashg'ulotlar buyicha ko'rsatma va tavsiyalar

(Seminar mashg'ulotlari), (Mustaqil ta'lim), (Kurs ishi) o'quv rejada ko'rsatilgan turri (nomi) bo'yicha yoziladi) Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

- "Boshqaruv hisobi" tanning ahamiyati, shakllanishi va rivojlanishi
- Boshqaruv qarorlarini qabul qilish asoslari
- Boshqaruv hisobida xo'jalik yurituvchi subektlar faoliyatini rejalashtirish va byudjetlashirish

Boshqaruv hisobida baho siyosati va transfert bahoni shakllantirish Xo'jalik yurituvchi subektlarning segmentar hisoboti Javobgarlik va mas'uliyat markazlari bo'yicha boshqaruv hisobini tashkil qilish

Zararsizlik nuqtasi tahlili va marjinall foyda

Boshqaruv hisobida chiziqli dasturlash modeli

Investitsiya loyihalari va biznesning tarkibi bo'yicha boshqaruv qarorlarini qabul qilish

Boshqaruv hisobida sifatni boshqarish va nazarat qilish

Strategik boshqaruv hisobini tashkil qilish yo'naliishlari

Xo'jalik yurituvchi subektlarda boshqaruv hisobini amaliy jihatdan tashkil qilish

IV. Fan bo'yicha kurs ishi

Fan bo'yicha kurs ishi o'quv rejasida rejalashtirilmagan.

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'limning shakl va mazmuni. "Boshqaruv hisobi" fani bo'yicha talabaning mustaqil ishi shu fanni o'rganisatorayonining tarkibiy qismi bo'lib, uslubiy va axborot resurslari bilan to'lata'milangan.

"Boshqaruv hisobi" fanini o'rganuvchi talabalar auditoriyada olgan nazariy bilimlarini mustaakkamlash uchun mustaqil ta'lim tizimiga asoslanib, kafedra o'qituvchilari rabbarligida, mustaqil ish bajaradilar. Bunda ular qo'shimcha adabiyotlarni o'rganib hamda internet saytlaridan foydalanih, konspektlar, referatlari va ilmiy dokladlar tayyorlaydilar, amaliy mashg'ulot mavzusiga doir uy vazifalarini bajaradilar, ko'rgazmali qurollar va slaydlar tayyorlaydilar. Mustaqil ta'lim natijalarini reying tizimi asosida baholanadi. Uyga vazifalarini bajarish, qo'shimcha darslik va adabiyotlardan yangi bilimlarni mustaqil o'rGANISH, kerakli ma'lumotlarni izlash va ulami topish yo'llarini aniqlash, internet tarmoqlaridan foydalanib ma'lumotlar to'plash va ilmiy izlamishlar olib borish, ilmiy to'garak doirasida yoki mustaqil ravishda ilmiy manbalardan foydalanib ilmiy maqola va ma'ruzalar tayyorlash kabiar talabatarning darsda olgan bilimlarini chuqurlashtiradi, ularning mustaqil fikrlashva ijodiy qobiliyatini rivojlanitadi. Shuning uchun ham mustaqil ta'limsiz o'quvfaoliyat samarali bo'lishni mumkin enas.

Uy vazifalarini tekshirish va baholash amaliy mashg'ulot olib boruvchi o'qituvchi tomonidan, konspektlari va mavzuni o'qituvchi tomonidan tekshirish va baholash esa ma'ruza darslarini olib boruvchi o'qituvchi tomonidan har darsda amalga oshiriladi.

Talabalarga mustaqil ishni tayyorlashda muayyan fanning xususiyatlarni hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalansh tavsija etiladi.

- darslik va o'quv qo'llannalar bo'yicha fan mavzularini o'rganish;
- tarkitma materiallar bo'yicha ma'ruzalar qismini o'zlashtirish;
- kompyuter texnologiyalari tizimlari bilan ishash;

- maxsus adabiyotlar bo'yicha referat va konspektlar tayyorlash;

- talabaniн o'quv-ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarish bilan bog'liq bo 'igan
adabiyotlar, monografiya va ilmiy to'plamlarini chuuqur o'rGANISH;
- interaktiv va yangi pedagogik texnologiyalar asosida o'qitish jarayonida
faolqatnashish;

- masofaviy (distansion) ta'limi tashkil etishda qatnashish;

-, mustaqil ta'lim topsirilqlarini bajarish.

"Boshqaruв hisobi" fanidan mustaqil ish majmuasi fanning bareha mavzularini
qamrab ofgan va quyidaqgi mavzu ko'rinishida shakllantirilgan.

Mavzuga oid bo'lim	Mustaqil ta'lim mavzusi	Mustaqil ta'limga oid topshiriq va tavsivarlar
Boshqaruв hisobida xarajatlarni boshqarish	Boshqaruв hisobi fanning premeti, tadqiqot usullari	Loyiha ishi tayyorlash, taqdimot
Boshqaruв hisobida xarajatning o'mi va ularniboshqarish	Boshqaruв hisobini tashkili qilishda xarajatlarni hisobgaolish xususiyatlari	Loyiha ishi tayyorlash, taqdimot va slaydar
Boshqaruв qarorlarini qabulqilish asoslari	Boshqaruв qarorlarini qabulqilish usullari va modelari, ulardan samarali foydalanish	Keyс stadi tayyorlash
Boshqaruв hisobida xo'jalikyurituvchi subektlar faoliyatini rejalashhtirish va byudjetlashtirish	Rejalashhtirish asoslari va dasturi. Xo'jalik yurituvchi subekt byudjeti mohiyati va uni shakllantirish. Bosh byudjet, uning tarkibi va tuzish tarbi.	Loyiha ishi tayyorlash, taqdimot va slaydar
Moslashuvchan va statik byudjet, ularni tuzish asoslari.	Moslashuvchan va statik byudjet, ularni tuzish asoslari.	Zararsizlik nuqtasi tahilli vamarjinal foyda
Byudjetlashtirishda ishlab chiqarish dasturi. Pul mablag'ları byudjeti. Sotishhajmini rejashtirish	Byudjetlashtirishda ishlab chiqarish dasturi. Pul mablag'ları byudjeti. Sotishhajmini rejashtirish	Marjinai daromad haqida tushuncha. "Xarajat-ishlab chiqarish hajmi-foyda" ko'rsatkichlari tahilli. Zararsizlik (kritik) nuqtasini aniqlash. CVP - tahillining asosiy muammolari
Boshqaruв hisobida chiziqli dassurlash modeli	Makkoiqitsod nuqtai nazardan baholarni belgilashkonseptsiyasi. Baho siyosatida transfert bahoningtutgan o'mi va	Chiziqli dassurlash modeli aridan foydalanish zaruriyati. Chiziqli dassurlash modelining asosi. Chiziqli dassurlash modeli muammolarni echiш bosqichlari

mazmuni. Transfert bahoni aniqlashartibi va tanoyillari	Segmentar hisobotning mohiyati, ahaniyati va uni tashkil etish. Taskqi foydalanuvchilar uchun tuzishqoidalari va tamoyillari.	Loyiha ishi tayyorlash, taqdimot va slaydar
Xo'jalik yurituvchi subektlarning segmentarhisoboti	Javobgarlik va mas"uliyatmarkazlari bo'yicha boshqaruв hisobini tashkilqilish	Javobgarlik markazlarining turari. Mas"uliyat markazlari faoliyatini moliyaviy baholash mezoni. Mas"uliyatmarkazlari faoliyatini baholashda nomoliyaviy mezonlar

Investitsiya loyjihalari vabiznesning tarkibi bo'yicha boshqaruv qarorlarini qabul qilish	Inwestitsiya loyjihalari bo'yicha boshqaruv qarorlarini qabul qilish. Biznes tarkibini o'zgartirish bo'yicha qarorlar qabul qilishva boshqaruv	Loyjihalishi tayyorlash, taqdimot va slaydar
Boshqaruv hisobida sifatniboshqarish va nazorat qilish	Sifatni boshqarishning paydo bo'lishi va rivojlanishi. Sifat ko'rsatkichining moliyati. Sifat nazorati. Sifat nazorattining xulqiy jihatlari	Keys stadi tayyorlash
Strategik boshqaruv hisobinitashkil qilish yo nafishlari	Strategik boshqaruv hisobining xo'jalik yurituvchi subekt faoliyatini boshqarishdag'i o'rni. Strategik boshqaruv hisobinitashkil etish va yuritishning nazariy va usubiy asoslari	Loyjihalishi tayyorlash, taqdimot va slaydar
Xo'jalik yurituvchi subektlarda boshqaruv hisobini amaliyyjhoddan tashkil qilish	Boshqaruv hisobini tashkil etishning avtonom va integratsiyalashgan tizimlari.	Loyjihalishi tayyorlash, taqdimot va slaydar
	Xo'jalik yurituvchi subektlarda	

- Mustaqill o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar, mavzular bo'yicha prezentsiyalar tayyorlash va o'matilgan tartibda taqdim etish tawsiya etildi.
6. **VI Ta'lim natijahari / Kasbiy kompetensiyalar**
- Fanni o'zlashtirish natijasida talaba bilishi kerak:
- Boshqaruv hisobi faniini o'zashutirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida magistr:
- faniining mazmuni va kontseptsiyas;
  - xarajatlarni boshqarish;
  - boshqaruv qarorlarini modellasshitirish va eng optimallarini topish;
  - baholarni shakllantirish, investitsiya va biznes tarkibini o'zgartirish haqida tasavvurga ega bo'lishi;
  - tezkor va qisqa muddatli boshqaruv qarorlarini qabul qilishi;
  - xo'jalik subektlarida boshqaruv hisobini shakllantirishning nazariy va uslubiy masalalarini biliishi va ulardan foydalana olishi;
  - boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonida hisob ma'lumotlarini amaliy qoflash;
  - korxona faoliyatini rejalashitirish va byudjetlashitirish;
  - boshqaruv hisobida menegerlar faoliyatini baholash ko'nikmalariga ega bo'lishi;
  - tafovut va og'sishishlarni tahlili qilish;
  - xo'jalik subektlarda boshqaruv hisobini amaliy tashkii qilish;
  - strategik boshqaruv qarorlarini qabul qilish malkalariga ega bo'lishi lozim. (malaka)
7. **VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:**
- ma'ruzalar;
  - interfaol keys-stadiar;
  - seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar);
  - guruhlarda ishlash;
  - taqdimotarni qilish;
  - individual loyjihalar;
  - jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyjihalar.
8. **VIII. Kreditlarni olish uchun talablar:**
- Fanga oid nazary va usubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlili natijalarini to'g'ri aks etira olish, o'rganitayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ish (test va og'zakini topshirish).
9. **IX. Asosiy va qo'shimcha adabiyotlar hamda axborot manbalari**
- Asosiy adabiyotlar:

1. Karimov A., Kurbanbayev J., Jumanazarov S. Buxgalteriya hisobi. Darslik. – T.:Iqtisod-moliya, 2019. - 512 b.
2. Karimov A., Kurbanbayev J., Jumanazarov S., Xalilov Sh. Moliyaviy hisob va hisobot. O'quv qo'llanna. –T.:Iqtisod-moliya, 2018. - 400 b.
3. Kuljonov O., Ortikov X., Yugay L., Tuxsanov X., M.Xayitboyev Moliyaviy hisob,O'quv qo'llanna. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. –246 b.
4. Norbekov D., To'rayev A., Raxmonov Sh. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari. O'quv qo'llanna. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. –350 b.
5. Norbekov D., Misirov K., Tashmanov G. Moliyaviy va boshqaruv hisobi. O'quv qo'llanna. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. –194 b.
6. Pardayev A., Pardayev B. “Boshqaruv hisobi” T.: G.G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi. 2015 yil 251 b.
7. Xasanov B., G'anayev Z., Muxammedova D. Boshqaruv hisobi. O'quv qo'llanna. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. –279 b.
- Qo'shimcha adabiyotlar:
8. “O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida”gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldag'i PF-4947-soni Farmoni.
9. Mirziyoyev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va oljanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: “O'zbekiston” NMIU, 2017. – 488 b.
10. Mirziyoyev SH.M. Tandiqiy tahlil, qat"iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – Toshkent: “O'zbekiston” NMIU 2017. – 104 b.
11. Mirziyoyev SH.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birlgilikda barpo etamiz. – Toshkent: “O'zbekiston” NMIU, 2017. – 56 b.
12. Mirziyoyev SH.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlарини ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – Toshkent: “O'zbekiston” NMIU, 2017. – 48 b.
13. Karimov A., Muqumov Z., Tulayev M., Kurbanbayev J., Raxmonov Sh. Buxgalteriya hisobining axborot tizimlari. O'quv qo'llanna. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. –194 b.
14. Norbekov D., Maxmudov A., Muxammedova D. Buxgalteriya hisobi. O'quv qo'llanna. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. –236 b.
15. An Introduction to Accounting Theory, 1st edition. 2016, UWS, Australia.
16. Wan Madznah Wan Ibrahim Mohd Rizal Palil “Fundamentals of Business Accounting” 2nd edition Published by Oxford Fajar Sdn. Bhd. Selangor Darul Ehsan, Malaysia 2014.
17. Carl S. Warren, James M. Reeve, Jonathan E. Duchac “Financial and Managerial Accounting” 12th edition, South-Western, Cengage Learning, USA, 2014.
- Internet saytlari:**
18. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
19. www.tex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
20. www.mf.uz – O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi rasmiy sayti

Taqribchilar: Z.Ergasheva S.N.Hamrayeva	Qarshi shahar “Audit-nisob markazi” MCHJ raisi QMII “Innovatsion iqtisodiyot” kafedrasi mudiri. G.J.Jumayeva
--	---